

Jonas Bronck og Jochiem Pietersen Kuyter eller Kayser.

Ved **N. Andersen.**

I »Politiken«s Kronik den 4. Januar 1914: »Er det danske Nybyggere, der har grundlagt New York?« af Hr. Joost Dahlerup paakalder Dahlerup Interessen for dette Spørgsmaal og retter en Opfordring til at yde Bidrag til at bringe Lys i det Mørke, som endnu hviler over de 2 Mænd, Jonas Bronck og Jochiem Pietersen Kuyter, der i Juli 1639 med en Del andre Kolonister, hvis Førere de var, kom til Kolonien, Ny Nederland, og tog Land dér, hvor nu New York ligger. Maa jeg, der som Sorenskriver paa Færøerne har befattet mig noget med Øernes Historie fra det 17. Aarhundredes Begyndelse, give et Fingerpeg.

I Slutningen af det 16. Aarhundrede var Hr. Morten Jespersen Brunck Sognepræst paa Syd Strømø med Bolig i Thorshavn.

I Aaret 1583 blev Christen eller Christian Pedersen Morsing Kapellan hos ham, saa da er Hr. Morten bleven noget skrobelig.

Den 26. August 1579 har han underskrevet en Tilstaaelse ang. det, som Sorovere havde taget af Kongens Gods, og den 14. og 17. August 1583 Klagemaal over Mogens Heinesøn. — 1590 døde han. — Hans Hustru hed Bille, og hans Søn er sikkert den 1619 fra Roskilde Skole immatrikulerede Johannes Martini Farinsulanus.

Johannes Mortensen Brunck mener jeg at kunne kalde den 1619 ved Universitetet immatrikulerede Færing, thi efter mit ret noje Kendskab til Færøernes Historie, ogsaa Personalhistorie, i den Tid, det her drejer sig om, er der hos mig ikke nogen Tvivl om, at Johannes Martini Farinsulanus er Morten Jespersen Bruncks Søn. Det var nemlig meget faa Færing, der studerede, og disse var paa en enkelt Undtagelse nær alle Præstesønner, men i Slutningen af det 16. Aarhundrede og Begyndelsen af det 17. Aarhundrede var der paa Færøerne ingen anden Sognepræst, der bar Navnet Hr. Morten, end Morten Jespersen Brunck.

Det var i en sen Alder, at Johannes Brunck blev immatrikuleret, han maa have været mindst ca. 30 Aar. Men i de latinske Skoler var det tidt fore Karle, som sad paa Skolebænken, og det var i endnu højere Grad Tilfældet med de Færing, som søgte den latinske Skole.

I Thorshavn var der en latinsk Skole, som Johannes Brunck vel har søgt, men Undervisningen blev, da han søgte Skolen, hvor Chr. Pedersen Morsing saa har undervist ham, givet i et Kammer i Præstegaarden, Rejngaard. Det var først i 1628, at der blev opført

en lille Skolebygning i Nærheden af Præstegaarden, men desuagtet blev de latinske Drengene undervist i Præstens Kammer. Skolens Rektor og den eneste Lærer ved den var da som hele Tiden, medens Skolen bestod, Præsten paa Syd Strømø, som herfor oppebar 70 Gl. (à 5 Mk. dansk) aarlig.

Det var jo et Tilfælde, om Sognepræsten havde Interesse og Gaver for at undervise, saa det, der læstes, kunde være lidt nok; og ogsaa af en anden Grund var det smaat med Undervisningen og Lærdommen, thi saa længe de latinske Drengene gik paa Skolen, blev Undervisningen afbrudt af Arbejde i Bø og Hauge og af Fiskeri, naar det var Vejr dertil.

Derfor tog det Tid, inden de, der søgte Thorshavns Skole og vilde til Universitetet, lærte saa meget, at de kunde udskrives, og fra Skolen gik de ikke lige til Universitetet. De maatte først have en afsluttende Undervisning ved en dansk latinsk Skole, i Almindelighed Københavns eller Roskilde Skole, inden deres Kundskabsfylde var saa stor, at der kunde være Tale om Immatrikulering ved Universitetet.

Jeg skal nævne et Par Eksempler paa, hvor længe det varede, inden de færøske Disciple blev immatrikuleret ved Universitetet. Peder Clemmensen, der døde som Sognepræst paa Sandø 1719, var 35 Aar, da han fra Københavns Skole i 1664 blev immatrikuleret ved Universitetet, og hans Broder Jens Clemmensen, der døde som Sognepræst paa Suderø 1697, var, da han i 1673 blev immatrikuleret fra Københavns Skole, endnu ældre.

I Thorshavns Skole blev der undervist dels i Læsning, Skrivning og Katekismus, dels i de i en latinsk Skole almindelige Fag for deres Vedkommende, der vilde studere.

Det var ikke mange, der søgte Skolen; 1625 og 1631 var der ialt 6 à 7. Paa den Tid Johannes Brunck maa have søgt Skolen, var han den eneste latinske Discipel; saaledes plejede det at være, en søgte den latinske Skole, de andre den danske Skole.

Johannes Mortensen Brunck er, som ovenfor nævnt, immatrikuleret fra Roskilde Skole 1619. Han er imidlertid ikke at finde under Navnet Brunck, derfor har Henvendelsen fra Jonas Bronx's Efterslægt i Amerika til Københavns Universitet været forgæves. De færøske Studenter har alle betegnet sig ved et Tilnavn, som viser deres Hjemstavn: Ferronensis, Feroensis, Færo, og Johannes Brunck har kaldet sig Johannes Martini Farinsulanus.

Alle de færøske Studenter, — som for nævnt saa godt som udelukkende Præstesønner, — vendte tilbage til Oerne, saa snart de var færdige ved Universitetet, og blev Kapellan hos deres Fader eller fik Præstekald, men Johannes Brunck vendte ikke tilbage; Faderen var jo forlængst død.

Antagelig har han forladt Landet, og ret rimelig er det ham — jeg kender ellers ikke Navnet Brunck, — som vi finder igen under Navnet Jonas Bronck i Holland, hvor han er bleven gift med en Købmandsdatter fra Amsterdam, thi det siges jo om denne Jonas Bronck, at han var dansk af Fødsel. Danmark stod da i megen Forbindelse med Holland, særlig blev Færøerne besejlet af Hollændere, som drev Fiskeri og Handel med Befolkningen til Trods for det islandske færøske Kompagnis Privilegier. Fra sine Fødeøer kan han have haft Forbindelse i Holland, som han har optaget, da han var bleven Student og forlod Landet.

Hvor han har været fra 1619 til 1639, enten i Holland eller mulig i det dansk ostindiske Kompagnis Tjeneste eller i det hollandske ostindiske Kompagnis, faar staa hen til nærmere Undersøgelse.

Hvis det er Færingen Johannes Brunck, der i 1639 lander med en Del Kolonister ved Ny Nederland, har han set sig omkring i Verden, hvor han har erhvervet sig den Kultur og Lærdom, som han i Amerika viser sig i Besiddelse af.

Kuyter eller Kayser, der efter Artiklen var fra Ditmarsken, var 42 Aar gl., da han sammen med Brunck landede i den ny Verden; han var gift med en Kvinde, født Martens, som meget kunde tyde paa stammede fra København. Ja, — hollandsk Martens, dansk Mortensdatter — hun kan jo have været en Datter af Hr. Morten, saa at Jochiem Kuyter og Johannes Brunck har været Svogre.

Det siges om ham, at han var udtraadt som Kaptajn af den danske Marine, i hvilken han i 12 Aar havde gjort Tjeneste i de dansk ostindiske Kolonier. Hvad enten han nu virkelig har været i Flaadens Tjeneste, eller han har været i det ostindiske Kompagnis Tjeneste som capitaine d'armes eller som Skipper, capitaine de vaisseau, kan han vel nok spores.

At Johannes Brunck i Holland og Ny Nederland kalder sig Jonas Brunck, kan ikke afkræfte Formodningen om, at det er Færingen Johannes Brunck, som i 1639 lander i Amerika, thi Johannes og Jonas er jo det samme Navn, og Jonas er vel paa hollandsk mere gængs end Johannes.

Om min Formodning nu er rigtig eller ej, maa nok kunne godtgøres bl. a. ved de Beretninger om Kolonisterne, som der skal være i de amerikanske Arkiver, særlig vil Listerne over Kolonisterne, naar deres Nationalitetshetegnelse vedfojes, have sin store Interesse.